

Několik slov o programu SOCIOKLIMA...

Program SOCIOKLIMA reaguje na současnou situaci v českých školách, která je ale v kladném i záporném smyslu odrazem stavu společnosti.

Autoři (M.Mikulková, Š.Chudý, S.Běláškova) při jeho tvorbě a aplikaci využili svých bohatých zkušeností z praxe na školách jak s vyučujícími, tak se žáky.

Základem projektu je diagnosa sociálního klimatu školní třídy. Autoři přitom vycházejí z bohaté literatury k danému tématu, která nezpochybnitelnými argumenty poukazuje na mimořádný význam klimatu na celek třídy i jednotlivých žáků jak po stránce výsledků výuky, tak zejména formativního vlivu na osobnosti žáků.

V současných rodinách, kde je podle statistiky v průměru 1,7 dítěte, nemůže totiž proběhnout akulturace jedince tak, aby byl po stránce rozvoje sociálních dovedností dostatečně vybaven pro „vstup“ do života“. K tomu je třeba ještě přičíst i okolnost, že 50 % dětí nevyrůstá v původní rodině a dospělí se v době vztahové krize zabývají víc sami sebou, než péčí o to, aby své potomky systematicky připravovali na vstup do života. V této souvislosti je třeba ale zmínit, že „rodiče“ jsou ve své rodičovské misi omezeni z mnoha dalších nejrůznějších důvodů, příčin.

Již z tohoto krátkého úvodu je zřejmé, že autoři programu „SOCIOKLIMA“ jsou si plně vědomi toho, že škola nejen učí, ale i vychovává, respektive vytváří podmínky pro další rozvoj sociálních dovedností, postojů, hodnotové orientace, morálních norem stejně tak i mezilidských vztahů, které mají v životě jedince nezastupitelné místo.

Z tohoto pohledu je pak víc než pochopitelné a srozumitelné, to o co autorům jde, tedy vytvářet metody, které umožní /co nejobektivnější/ zjištění stavu sociálních vztahů ve skupinách, ve kterých děti tráví podstatnou část dne.

K tomu, aby se dospělí /učitelé, vychovatelé/ mohli lépe připravit na svou práci, je nutné je především motivovat a co snad ještě více, podat jim dostatek informací kdy, jak a vůči komu se zaměřit s citlivou intervencí.

A právě program, který SOCIOKLIMA představuje, je tímto nástrojem.

Je založen na teoretických východiscích zpracovaných A.Adlerem, R.Dreikursem a analýzy potřeb člověka popsaných A. Pessesem, jde o potřeby místa, nasycení, ochrany, podpory a limity.

Data jsou získávána obrázkovými i textovými dotazníky, které dávají jak obraz celé třídy, tak v dalším kroku data týkající se jednotlivých následujících kategorií chování: kamarádské chování, nesmělé chování, nápadné chování, vlivné chování, agresivní chování, vyhýbavé chování, zbabělé chování, chování zaměřené na úspěch, morální chování.

Na základě získaného „obrazu třídy“ pak je vytvořen další program „následné další práce se třídou“, který má podobu jak jednorázového zjištění, tak ročního projektu. Výstupy tedy spočívají jak v informaci o „stavu třídy“, tak v podnětech, pro práci metodiků prevence i dalších souvisejících a spolupracujících organizací a samozřejmě i pro ředitele škol, třídní učitele, výchovné poradce, školní psychology. Ti všichni mohou ve své práci využít toho, že získají data o dění ve třídě a strategii prevence a konkrétní práce se třídou. Mimo to, SOCIOKLIMA je bohatým zdrojem informací i pro instituce státní správy jako možnost monitorování situace ve školách a jako sběrnice podkladů pro další projekty.

Projekt je zpracován velmi systematicky i přehledně, obsahuje i materiály, které svědčí o tom, že je založen na uznávaných teoretických východiscích i o tom, že již byl úspěšně aplikován.

Je nepochybně jednou z osvědčených cest k intervenci do školství v současné neklidné době, která zasahuje i školy a vyučující.

V Praze dne 14.3.2013

doc. PhDr. Soňa Hermochová, CSc.

METODA SOCIOKLIMA A JEJÍ VYUŽITÍ V ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Metodu SOCIOKLIMA jsme poprvé využili v loňském školním roce. Jako první jsme využili online diagnostiku školních tříd zapojených do projektu SO FAR - SO NEAR pro zjišťování míry sociální inkluze (začlenění) žáků cizinců navštěvujících naši školu – odkaz viz níže.

Práce s dotazníky a zejména výsledky šetření nás natolik zaujaly, že jsme do dotazníkového šetření mapující strukturu chování a vzájemných vztahů ve třídách zapojili všechny třídy od 2. do 9. ročníku.

Jako ředitel školy jsem získal přehled o tom, jaká je situace ve třídách, kde je nutná včasná prevence, kde naopak jsou už problémy vyžadující intervenci. Ve spolupráci s třídními učiteli jsme tyto podklady využili pro další práci se třídami.

Mám-li představit naši zkušenost s metodou SOCIOKLIMA, pak zcela jednoznačně a odpovědně mohu vše stručně shrnout do několika bodů:

1. **je určená pro každodenní praxi učitelů**, protože vychází ze znalosti života českých škol a dlouholetých zkušeností autorů

2. **je „trefná“** – diagnostika nabízí poměrně přesný popis situace ve třídě („tvrdá“ data) a následné programy se zaměřují na zjištěné konkrétní potřeby tříd i jednotlivců. Všechny zjišťované parametry jsou ráděně zdůvodněny, vycházejí z dlouhodobé praxe autorů a také jsou verifikovány na velkém vzorku žáků. Ve všech případech se ukázala reliabilita daného měření.

3. **nabízí okamžitě dostupné, srozumitelné a konkrétní doporučení** jak postupovat při práci jak se skupinou, tak s jednotlivci.

4. **je „šetrná“** – nabízí několik úrovní výstupů, aby bylo zajištěno oprávněné a odborné zacházení se zjištěnými informacemi (pro naši školu jsem využil možnost proškolení poradenských pracovníků v akreditovaném programu, kteří tím získali pověření pro odbornou práci s metodou SOCIOKLIMA)

5. **je kdykoliv po ruce** – online diagnostika nevyžaduje další speciální přípravy, čekání „na termín“ nebo na vstup externisty, licence umožňuje kdykoliv dle potřeby využít nabízené dotazníky a mít okamžitý přístup k vyhodnocení

6. **je komplexní** – právě komplexnost přispívá k efektivitě, kdy diagnostika poskytne podklady pro navazující práci se třídou a podle zjištění i konkrétně zacílený program, vytváří prostor pro konzultaci s pedagogy či rodiči, mimo to zahrnuje akreditované vzdělávání pedagogů v zefektivnění jejich práce.

Na základě svých dlouholetých zkušeností mohu konstatovat, že spolupráci se společností SOCIOKLIMA, s.r.o. a konkrétně s autorkou metody Mgr. M. Mikulkovou považujeme za vysoce přínosnou a hlavně efektivní ve zlepšování sociálních vztahů v třídních kolektivech.

V Praze dne 16.11.2014

ZÁKLADNÍ ŠKOLA
Lupačova 1, 130 00 PRAHA
ředitel školy
tel.: 222 71 93 21

Milan Hausner, ředitel školy

Výsledky byly prezentovány na závěrečné konferenci SFSN a z předložené prezentace jednoznačně vyplývají možnosti této metody.

Odkaz na prezentaci: <http://sfsn.lupacovka.cz/wp-content/uploads/2013/12/V%C3%BDb%C4%9Br-ze-zpr%C3%A1vy-Lupa%C4%8Dovka-final.pdf>

Diagnostika vztahů ve třídě aneb SOCIOKLIMA v obrazech

Komplexní program, který metoda SOCIOKLIMA poskytuje, zahrnuje čtyři základní oblasti působení: online diagnostiku školních tříd, následnou přímou práci s žáky v preventivních či intervenčních programech, vzdělávání pedagogů v akreditovaných kurzech a v neposlední řadě práci s rodiči.

V tomto příspěvku jsem se zaměřila na využití diagnostických nástrojů metody SOCIOKLIMA v mé práci.

Pracuji jako školní psycholožka na základní škole a jedna z mých hlavních náplní profese je práce se třídou, její diagnostika a následné intervenční programy. K dispozici je několik diagnostických nástrojů od testů a dotazníků, přes pozorování až po diagnostické hry.

Málokterý test či dotazník však můžete přímo použít i ke zpětné vazbě. Metoda SOCIOKLIMA a její dotazník SOKL (Junior) mne zaujaly z několika důvodů:

- **Děti popisují chování spolužáka**, nehodnotí, zda s ním chtějí kamarádit či ne a proč?
- **Děti popisují i vnímání sebe sama**, jací by chtěli být a jací by nechtěli být – poodkryje nám to pohled žáka na sebe, jeho ideální i odmítané já a také tento pohled můžeme porovnat s tím, jak jej vnímají spolužáci.
- **Chování je rozděleno do 9 kategorií** (kamarádkské, nesmělé, nápadné, vlivné, agresivní, únikové, situační, chování zaměřené na úspěch, morální chování) – snadno lze identifikovat případnou oběť, agresora i jedince na pozici alfa (tedy možného přirozeného vůdce a tedy oporu pro učitele a žáky)
- **Test je obrázkový** doplněný stručným popisem – děti si velmi snadno představí, chování, které je popisováno.
- **Test je on-line a výsledky jsou zpracovány velmi rychle.**
- **Výstupy (výsledky) jsou odstupňované** – něco vidí rodiče, něco učitel a nejvíce vidí expert, který je proškolený a kompetentní k interpretaci výsledků, návrhů a případných doporučení ke změně.
- **S výstupy je možné veřejně dále pracovat** – s celou třídou, prezentovat je rodičům, učitelskému sboru a podporovat žáky ke změně chování.

Obrázky, které „diagnostikují“

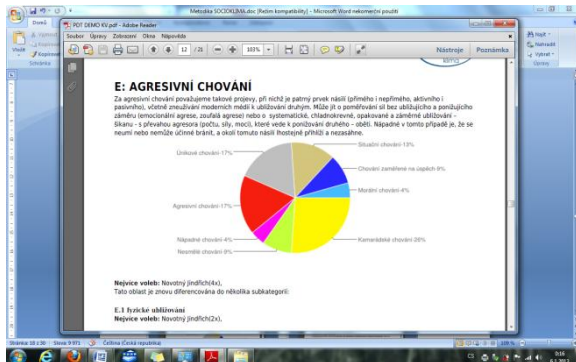
Ukázka obrázků v testu, kde děti vybírají odpovídající obrázky s vyobrazeným chováním. Nejdříve výběrem 1-2 obrázků odpovídající na otázku týkající se sebehodnocení, v další části dotazníků podobným způsobem pracují

s obrázky pro popis chování svých spolužáků.

Výstupy, které vysvětlují aneb grafy SOCIOKLIMATU jsou stravitelné a užitečné

Považuji za důležité s výsledky diagnostiky pracovat nejen s učiteli, ale i s žáky a popřípadě s jejich rodiči. Diagnostická metoda SOCIOKLIMA se opírá o popis chování - učí děti, ale i učitele vidět odděleně osobnost dítěte a jeho chování. Osobnost dítěte je dána především geneticky a výchovou,

do školy přichází děti z větší části již s nějak uspořádanou osobností. S čím je však možné pracovat, je jejich chování. V rozvoji sociálních dovedností a sebevnímání vidím možnost jak zvládnout i začlenění dětí s nějakou odlišností. Pro označení grafických výstupů v podobě kruhových grafů si dovoluji používat termín „koláč“.

Příklad výstupu Podrobná diagnostika třídy, kde jsou zpracovány adresné údaje týkající se výskytu chování žáků s počtem získaných voleb. Kromě těchto dat obsahuje každá kategorie popis projevů a doporučení pro další práci.

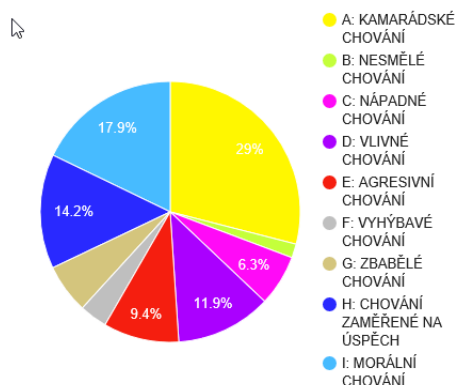
Kazuistika 3. třídy:

Zakázka třídní učitelky: Třída je hlučná, neustále se někteří mezi sebou dohadují. Ve třídě je jeden žák s diagnózou ADHD, je obětí nebo agresorem nebo outsiderem třídy?

Aktuální situace: rodiče oslovovali učitelku, aby řešila posmívání, rodiče organizovali setkávání mezi sebou, aby hodnotili práci a snahu učitelky, nikdo s ní napřímo nemluvil. (Tedy situace, která je - řekla bych - noční můrou učitelů).

Plán: udělat diagnostiku třídy, pojmenovat chování, o které se můžeme opřít a pojmenovat chování, které ve třídě nechceme, všimnout si dětí na okraji s potenciálem stát se obětí, podívat se na vlivné osoby ve třídě a jejich směřování, podívat se jakou roli hraje žák s ADHD – jak je vnímán a jak se vnímá on sám.

Výsledky obrázkového dotazníku, v tomto případě SOKL JUNIOR, vyjde na několika úrovních. Na obecné rovině vyjde Základní diagnostika třídy aneb „koláč chování celé třídy“

Více jak ¼ je označeno kamarádské chování.

Více jak ¼ zahrnuje chování zaměřené na úspěch a morální chování.

Více jak ¼ zahrnuje chování vlivné, agresivní a nápadné chování. Významný podíl je i v zbabělém chování – tj. že situaci neumí řešit – žaluje nebo pomlouvá.

Podrobněji nám vyjde „koláč jednotlivých žáků“ - jak jeho chování hodnotí jeho spolužáci. Tento graf používám při individuální konzultaci s žákem, popřípadě s jeho rodičem.

s jeho rodičem.

„Třídní koláč“ a třídní učitel

Rozbor s třídním učitelem považuji na stěžejní, on je ten, který dennodenně ve třídě působí. Zabývali jsme se chováním celé třídy, ale podívali jsme se i na koláče některých žáků, abychom mohli přemýšlet nad jejich rolí v třídním kolektivu a nad jejich motivací, která je vede k tomuto typu chování.

„Třídní koláč“ a třída

„Třídní koláč“ jsem promítla celé třídě na tabuli. Společně jsme se bavili o tom, co které chování u nich ve třídě znamená, jak se konkrétně projevuje. Při práci se třídou je vždy přítomen třídní učitel. Promítnutý koláč jsem rozdělila na třetiny a ukázala jim, že je ve třídě něco, co funguje, ale pak jsem vyznačila chování, které ve třídě ubližuje. Žáci velmi dobře konkretizovali chování, které ve třídě nechtějí a přijali osobní závazky, co každý sám za sebe udělá.

„Třídní koláč“ a rodiče

Vzhledem k angažovanosti rodičů jsme svolali mimořádnou třídní schůzku, kde byli seznámeni s výsledky. Popsali jsme ubližující chování (již konkretizované od dětí) a také jsme jim ukázali, v čem třída funguje. Informovali jsme je o intervenčních programech plánovaných pro třídu a požádali je o podporu.

V této stručné kazuistice, která se zaměřila na práci s výsledky diagnostiky SOKL Junior, kdy jsem chtěla ukázat, jak konkrétně a neobviňujícím způsobem se dá nastavit spolupráce s dětmi i s rodiči na změně. Je možné využívat i další dotazníky této metody - dotazník PRVNÍ KROK, který mapuje názory a vztahy jak k vrstevníkům, tak k autoritám a umožňuje velmi včasné zachycení podpůrných, ale i rizikových faktorů aktuálního stavu a tendencí vývoje třídy. Je směřovaný zejména do období života třídy, kdy se žáci ještě navzájem neznají, ale za dobu své školní docházky jsou již vybaveni vlastními zkušenostmi, které se promítají do postojů a názorů. Dotazník U NÁS VE TŘÍDĚ je jediný textový dotazník, který se zaměřuje na nominaci žáků k určitým projevům chování a často se využívá pro rediagnostiku.

SOCIOKLIMA diagnostikuje a současně dává do ruky nástroj k otevření komunikaci a spolupráci. Nejen pro školního psychologa, ale i pro školu jako instituci, pomáhá vytvářet klima zaměřené na řešení.

14.4.2016

Mgr. Lenka Rašticová